

rustu.bozkurt@dunya.com

RÜŞTÜ BOZKURT

Kapsayıcı kurum kaynak kullanımının verimini belirler

Evrim süreci üreme, mutasyon, ayıklama, yalıtım ve işbirliği olgularından oluşur. Bazı kuramlar "doğal ayıklamayı" öne çıkarırken, diğerleri de *"işbirliği, dayanışma ve paylaşımcılığın"* sürdürülebilir yaşamın gerekli şartları olduğunu ileri sürer[1].

Ünlü sosyolog **Edgar Morin**[2], insanın birlik/çeşitlilik ilkesi çerçevesinde belirlendiğini vurgulayarak, *"Birlik ve çeşitlilik birbirini dışlayan değil, çağıran terimlerdir"* diyor. Dolayısıyla insanların işbirlikleriyle sorunlarını daha kolay çözebildiklerini belirtiyor.

Kaliforniya'daki Stanford Üniversitesi'nden Prof. Mark Z. Jacobson, *"Doğal gaz, kömür ve petrole ihtiyaç duyduğumuz kesinlikle doğru değil. İster teknik, ister ekonomik olarak Amerika'ya yenilenebilir kaynaklarla enerji yetiştirmek mümkün. Asıl engel ise, ihtiyacımız olan şey sosyal ve siyasi irade[3]"* diyor.

Gönderme yapılan yukarıdaki üç saptama, sosyoekonomik yaşamda sorunları çözmemizde işbirlikleri ve ortaklıkların önemine tanıklık ediyor.

Çağımız giderek çeşitliliği artırıyor. Kentlerde toplanıyor, alabildiğine yakınlaşıyor ve yarışıyoruz. Bu yakınlaşma ve yarışma süreci, iş çevresinin bütün paradigmalarını köklü biçimde değiştiriyor. Değişiklikleri anlama, doğru tepkiler verme ve değişmelere uyum göstermenin araçlarından biri de *"kapsayıcı kurumlar"* oluyor. Öncelikle, kapsayıcı kurumların temel bileşenlerden ve güçlerinden biri olan **"paylaşımcı ortak akıl"** olgusunun değişik yönleriyle ele alalım.

Paylaşılacak Bir Değere Sahip Olmak: Kapsayıcı kurum, üretim sürecinde kaynak kullanımının verimini belirler. Gerçek paylaşımdan söz edebilmek için, paylaşabilecek bir değere sahip olunmalı. Bulunulan ortama bir değer taşıyabilmek ve o değeri başkalarıyla paylaşarak büyütmek isteniyorsa, içinde bulunulan kuruma reel bir katkı yapılabilir. **Âşık Veysel**'in "Toprak" şiirinde anlattığı gibi, toprak bile bağrını kazdıkça bol veriyor. Öyleyse karşılıklı alışverişe yatırım yapmak gerekiyor. Vermeden almak mümkün olmuyor. Bu açıdan bakıldığında, kurumların içine hayat katarak, onların kapsayıcı nitelikleri geliştirilmek isteniyorsa, bir değer üretip, üretilen değer başkalarıyla paylaşıma açık tutulmalı.

Saygı Uyandıran Kişiliğe Sahip Olmak: Dar ya da geniş anlamda topluluk ve toplumlara katkı yapabilmenin alt bileşenlerinden biri de *"saygı uyandıran iç tutarlıklara"* sahip olmadır. İçinde yer aldığımız sosyal ortamda kişinin özü, sözü ve davranışları arasında bir bütünlük varsa, çevresinin o kişiye olan saygısı artar. İnsanlar, gönüllerini ve ürettikleri değerleri daha çok or-

tamın yararlanmasına sunar. İnsanlar, karşılıklı bağımlılıkları devam ettiği zaman, sürekli birbirlerini deneme-sınamadan geçirir. İç tutarlılıkları gözler, son tahlilde kendini korumaya dönük savunmacı anlayışla paylaşımcı anlayış arasında gelir gider. Bir örgütün içinde çalışan insanların çoğunluğu paylaşma bilincini yükseltmişse, o örgütün kapsayıcılığı da o derece genişler.

İlham Veren Hüner ve Yaratıcılığa Özen Göstermek: Kurumlardaki paylaşımcılığın ileriye doğru etkilerini artıran diğer bir özellik bireylerin *"ilham veren hüner ve yaratıcılık"* sahibi olmalarıdır. Hüner, yapılan işin dünyada en iyi yapanlar düzeyinde olması anlamını içeriyor. Yaratıcılık ise bir adım daha atabilme, hünere akıl katabilme yeteneği oluyor. Çalışılan kurumlarda birlikte olan insanlar, bilgi ve beceri durumlarına göre kişiyi konumlandırır. Hüner ve yaratıcı yetenekteki farklılık izlendikçe insanlar o kişiyle birlikte olmaya, birikimlerini paylaşmaya motive olur. Hüner ve yaratıcılığın beslediği paylaşımcılık, kurumların kapsama alanını genişletir.

İşi "Ustalık" Düzeyine Çıkarma Gayreti Göstermek: Çok sık yinelediğimiz tanımlamayla *"usta"* sabahtan akşama bütün bildiklerini çırak ve kalfalara öğreten, ertesi gün öğretebilecek yeni şeyler bulabilen insandır. İç tutarlığın yarattığı saygı, hüner ve yaratıcılığın yarattığı ilham, usta kişilerin bilgi ve öğrenme katkısı paylaşımcılığın doruklarına yükselir. Bir örgütün yapılarını oluşturmak işin en kolay yanı, zor olan onun içine hayat katmaktır. Usta insan, örgütün içine hayat katar, örgütün kapsama alanını genişletir, örgütün yaratmak istediği sonuca erişmeyi kolaylaştırır.

Gizli Bilgileri Açık Ortama Taşımak: İnsan merakı bütün araştırmaların, keşiflerin özüdür. Kapsayıcı kurum yaratılmasına katkı yapan insan, meraklarının peşinde koşarken ulaştığı bilgileri, sadece kendi zihninde tutan yalıtımcı anlayışı kırar, bilgileri paylaşarak, onların hızla artmasını sağlar. Bilgi toplumu aşamasında, yazılım protokollerinin ilk maliyetinden sonra, neredeyse bedel ödenmeksizin paylaşılması, bilginin paylaşıldıkça büyümesi köklü değişmelerin itici gücünü oluşturur. Bu açıdan bakıldığında, saklı bilgilerin açık bilgiye dönüşmesinde nitelik ve niceliğin gelişmesi, büyük bilgi dönemi diye adlandıran gelişmeyi de yaratıyor. Bireylerin beyinlerindeki saklı bilgilerin paylaşılarak açık ortamlara taşınması kurumların kapsayıcılığını geliştiren bir diğer önemli etken oluyor.

Sosyal Ağları Genişletmek: Birbirinden uzak, bir araya gelmeyen, tartışmayan ve sorgulamayan insanların *"ortak değerlere"* ulaşması çok zor. Bu nedenle insanlar, kapsayıcı kurumların temel bileşenlerinden biri olan *"paylaşımcı ortak akıl yaratma"* ilkesine sıkı sıkıya sarılmalıdır ki, kaynaklar üretim sürecinde verimli kullanılarak, insan yaşamını kolaylaştıracak zenginlikler üretilsin.

Ortak İradenin Önemini Kavramak: İnsanoğlunun sınırlı fiziki gücünün görece önemi azalırken, sınırsız *"düş gücünün"* önemi artıyor. Tasavvurları olan, tasavvurlarını tasarımlarla somutlaştıran, harekete geçerek (tasarrufta bulunarak) bir değer ortaya çıkaran insan, çağımızın en değerli varlığını oluşturuyor. Eğer insanlar açık tartışma ortamlarında, bütün bilgilerini ortaya koyabiliyorsa, orada bir *"ortak irade"* oluşur. Bu ortak irade, tartışmaların yapıldığı topluluk ya da toplumda yapılacak işin *"zihinlerde meşrulaştırılmasını"* ve *"kitle desteğini"* sağlamlaştırır. Azınlıklar ne denli yetenekli olursa olsun, kitle desteği almadan başarılı olma şansları düşüktür. Bu nedenle, kapsayıcı kurumun alt bileşenlerinden biri de kitle desteğini canlı ve diri tutma becerisi oluyor.

Ortak Dil, Ortak Yarar ve Ortak Projelere Sahip Olmak: Ortak irade, *"ortak dil ve anlatım gücüyle kitlelere ulaştırılır."* Bu açıdan bakıldığında da kapsayıcı kurum; ortak değerlerini netleştiren, ortak irade yaratan, ortak dil ve anlatımla değerlerini önce kendi grubu içinde, sonra da ilgili kitlelerle paylaşabilen kurumdur.

Gerçek anlamda paylaşımcı ortak aklın bileşenleri olan ortak değerler ve ortak irade, ortak yararlarla somutlaşır. Ortak yararların paylaşılması aşamasında sorun çıkmaması için *"ortak projelerin"* işin başında birlikte oluşturulması gerekiyor. Projeler, ortak yararın fayda ve maliyetini nesnel olarak ortaya koyar, çeşitli senaryolara göre yaratılmak istenen sonucu tanımlar. Projeler, kaliteli fikirlerin hayata nasıl taşınacağını öngören planlardır. Planlama ortak akıl projeleri üzerine inşa edildiği zaman daha sağlıklı, sağlam ve etkin olur.

Kendini Aşma Olgunluğu Göstermek: Kurumların en büyük gücü, paylaşımcı ortak aklın yarattığı sinerjidir. Kurumların ortak aklı, kurum içindeki insanların tek tek akıllarının toplamından daha fazlasıdır. Kurumlardaki paylaşımcı ortak akıl, iki artı ikiyi dörtten büyük kılan sinerji yaratırsa yerli yerine oturabilir, sürdürülebilirliği sağlayarak uzun dönemli geleceği güven altına alabilir.

Kapsayıcı kurum, kuruma katılan insanların önce kendilerine yatırım yaparak, başkalarıyla paylaşacak bir değer üretmesidir. Bu, değeri kendi zihninde "saklı bilgi" şeklinde tutma yerine, birlikte olduğu insanlarla paylaşarak *"komşuluk çarpanı"* yaratmayı gerektirir.

Birbirinden uzak, bir araya gelmeyen, tartışmayan ve sorgulamayan insanların "ortak değerlere" ulaşması çok zor. Bu nedenle insanların, kapsayıcı kurumların temel bileşenlerinden biri olan "paylaşımcı ortak akıl yaratma" ilkesine sıkı sıkıya sarılmaları gerekiyor.

Kaynaklar:

1 *A. M. Celal Şengör, "Nihat Bey'in Önemli Sözleri" CBT S:1354, 1 Mart 2013.*

2 *Edgar Morin, Yitik Paradigma: İnsan Doğası, Çeviri: Devrim Çetinkasap, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2010. S.189*

3 *Elizabeth Rosental, "Petrol ve Doğal Gazdan Sonra Hayat" TNTİW Sabah, 5 Mayıs 2013*